

**CÂND SĂ
JEFUIEȘTI
Ø BANCĂ**

CÂND SĂ JEFUIEȘTI Ø BANCĂ

ȘI ALTE
,
131
DE IDEI

TRĂSNITE ȘI POLEMICI
BINE INTENȚIONATE

STEVEN D.
LEVITT
&
STEPHEN J.
DUBNER
(autorii
Freakonomics)

Traducere din engleză de
ALEXANDRU GABOR

PUBLICA

Titlul original al acestei cărți este:

When to Rob a Bank... And 131 More Warped Suggestions and Well-Intended Rants
de Steven D. Levitt și Stephen J. Dubner

Copyright © 2015 by Steven D. Levitt and Dubner Productions, LLC.

All rights reserved.

© Publica, 2016, pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă sau difuzată în orice formă sau prin orice mijloace, scris, foto sau video, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LEVITT, STEVEN D.

Când să jefuești o bancă și alte 131 de idei trăsnete

și polemici bine intenționate / Steven D. Levitt, Stephen J. Dubner ;

trad.: Alexandru Gabor. - București : Publica, 2016

ISBN ISBN 978-606-722-176-3

I. Dubner, Stephen D.

II. Gabor, Alexandru (trad.)

336

EDITORI: Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

DIRECTOR EXECUTIV: Bogdan Ungureanu

DESIGN: Alexe Popescu

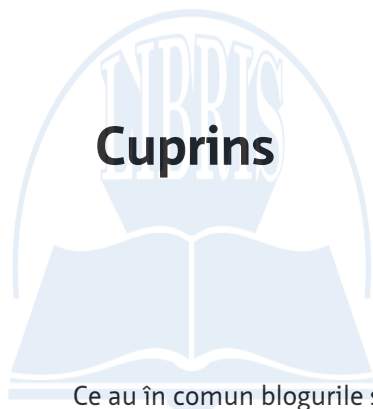
REDACTOR: Tudorița Șoldănescu

CORECTURĂ: Cătălina Călinescu, Paula Rotaru

DTP: Florin Teodoru

Dedicăm această carte cititorilor noștri.
Energia voastră nu conține să ne uimească
și vă suntem recunoscători pentru interes.

Cuprins

Ce au în comun blogurile și apa îmbuteliată?	9
1. Dorim să dăm o mână de ajutor	13
2. Limberhand Masturbatorul și pericolele lui Wayne	43
3. Prețuri mai mari la benzină, ura!	53
4. Competiții	91
5. Cum să te temi fără rost	99
6. Nu te străduiești suficient dacă nu trișezi	129
7. O fi bine pentru planetă?	155
8. Potul pe 21	175
9. Când să jefuiești o bancă	207
10. Mai mult sex, vă rugăm, suntem economiști	235
11. Caleidoscop	249
12. Când ești un avion... ..	277
Mulțumiri	321
Note	325

Ce au în comun blogurile și apa îmbuteliată?

Acum zece ani, pe vremea când ne pregăteam să publicăm o carte cu titlul *Freakonomics*, ne-am gândit să lansăm și un site de promovare. L-am numit, fără prea multă inspirație, *Freakonomics.com*. Site-ul avea și o aplicație de blogging.

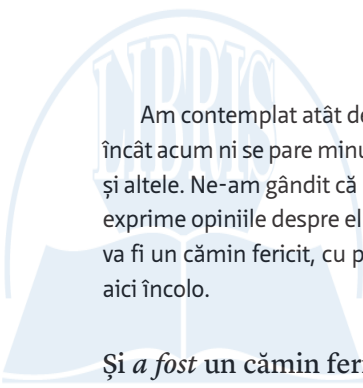
Levitt, mereu în urmă cu tehnologia, nu știa ce este un blog, darămite să citească sau să scrie unul. Dubner i-a explicat ideea. Nu l-a convins.

„Hai să vedem cum funcționează“, a spus Dubner. Dat fiind că parteneriatul lor era abia la început, Levitt nu și-a dat seama imediat că replica de doar cinci cuvinte a lui Dubner presupunea tot soiul de sarcini pe care în mod normal nu ar fi intenționat să le preia.

Așa că am început să scriem pe blog. Prima postare arăta astfel:

Copilul nostru face primii pași

Fiecare părinte crede că are cel mai frumos copil din lume. Se pare că evoluția a modelat creierile noastre astfel încât, dacă îți privești îndelung copilul, zi după zi, începe să ți se pară minunat. Când alți copii rămân cu pete de mâncare pe față, ți se pare dezgustător, însă propriul copil devine și mai drăgălaș când e mânjit cu mâncare.

Am contemplat atât de mult manuscrisul nostru *Freakonomics*, încât acum ni se pare minunat, cu toate bubițele, petele de mâncare și altele. Ne-am gândit că unii oameni îl vor citi și apoi vor dori să își exprime opiniile despre el. Așa s-a născut acest website. Sperăm că va fi un cămin fericit, cu polemici ispititoare, pentru ceva vreme de aici încolo.

Și a fost un cămin fericit! Blogul este scris într-un stil simplu, fără brizbrizuri, mai personal și mai bogat în opinii personale decât scriitura obișnuită din cărțile noastre; aici putem sugera anumite întrebări sau putem răspunde concret la anumite lucruri. Am scris despre unele lucruri la care nu am reflectat îndeajuns și apoi ne-a părut rău. Am scris despre lucruri la care *am reflectat*, dar tot am regretat mai târziu. Dar, în primul rând, blogul ne-a dat un motiv bun să rămânem curioși și deschiși față de mersul lumii.

Spre deosebire de prima postare, majoritatea celorlalte articole de pe blogul nostru au fost scrise doar de unul dintre noi, nu de noi doi împreună, așa cum obișnuim și cu cărțile noastre. Le-am cerut uneori prietenilor (chiar și adversarilor) să scrie pe acest blog; am organizat „civorumuri“ (am invitat câțiva oameni inteligenți să răspundă la o întrebare dificilă) și sesiuni de întrebări și răspunsuri (cu oameni ca Daniel Kahneman și o prostituată de lux pe nume Allie). *The New York Times* a găzduit blogul pentru câțiva ani, ceea ce i-a conferit o aură de legitimitate fără ca noi să ne străduim prea mult. În cele din urmă, *Times* și-a reevaluat linia editorială și ne-a lăsat pe cont propriu, urându-ne succes.

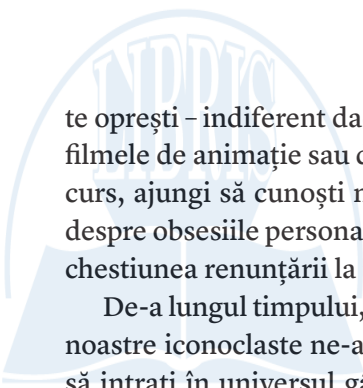
În toți acești ani, ne-am întrebat adeseori de ce am continuat postările pe acest blog. Răspunsul nu era evident. Nu părea să aducă vreun beneficiu; nu aveam nicio dovadă că blogul creștea vânzările cărților noastre. Dimpotrivă, este posibil

să fi canibalizat vânzările, întrucât scriam în fiecare zi. Dar, cu timpul, am înțeles de ce îl țineam: cititorii noștri iubeau blogul, iar noi ne iubim cititorii. Curiozitatea, ingenuitatea și spiritul lor ludic ne-au sedus și, în paginile ce urmează, veți vedea cât de spirituali sunt cititorii noștri.

Din când în când, un cititor ne sugera să transformăm articolele de pe blog într-o carte. Ideea ni s-a părut din cale-afară de stupidă, până într-o bună zi, când totul s-a schimbat. Ce s-a întâmplat? Dubner și-a condus unul dintre copii la o tabără de vară, la Maine. În acel loc izolat, au dat peste o imensă fabrică de îmbuteliat apă, Poland Spring. Dubner, care a crescut și el într-un loc izolat, a crezut tot timpul că e puțin ciudat ca oamenii să plătească pentru o sticlă de apă. Și totuși o făceau, afacerea era una de 100 de miliarde de dolari pe an.

Dintr-odată, ideea unei cărți cu postările de pe blog nu ni s-a mai părut atât de stupidă. Așa că, în buna tradiție inițiată de Poland Spring, Evian și a altor hidro-genii, am hotărât să împachetăm ceva ce era accesibil în regim liber și să vă șim taxăm pentru asta.

Ca să fim onești, ne-am asumat povara de a reciti blogul în întregime și apoi am selectat cele mai bune articole ale noastre. (Ne-am bucurat să descoperim că, dintre cele opt mii de postări, mai mult sau mai puțin mediocre, am avut și unele excelente.) Am editat și am actualizat articolele de pe blog, acolo unde era necesar, apoi le-am organizat pe capitole, pentru coerența cărții. Primul capitol, de pildă, *Dorim să dăm o mână de ajutor*, propune teme precum suspendarea contractelor pe termen nedeterminat în universități, alternativele la democrație și cum gândește un terorist. *Limberhand Masturbatorul și pericolele lui Wayne* vorbește despre numele bizare, potrivite sau ciudat-adevate. *Când ești un avion* arată că, odată ce începi să gândești ca un economist, este dificil să

te oprești – indiferent dacă e vorba despre laptele praf, despre filmele de animație sau despre carnea râncedă de pui. Pe parcurs, ajungi să cunoști mult mai mult decât ți-ai fi imaginat despre obsesiile personale, precum golful, jocurile de noroc și chestiunea renunțării la monedele mici.

De-a lungul timpului, plăcerea de a așterne pe hârtie ideile noastre iconoclaste ne-a copleșit. Sperăm că va fi o delectare să intrați în universul gândurilor noastre și să vedeți lumea prin lentilele colorate de *freakonomics*.

1 | Dorim să dăm o mână de ajutor

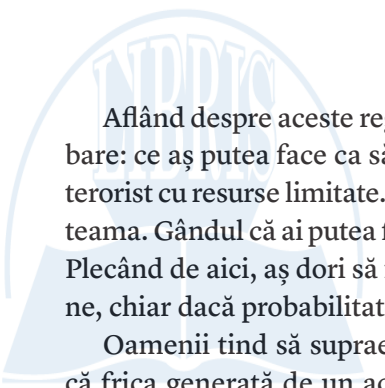

Câteva dintre cele mai bune idei din istorie, aproape toate, de fapt, au părut nebunești la început. Cu toate acestea, o mulțime de idei aparent nebunești chiar sunt nebunești. Cum ne dăm seama? Unul dintre beneficiile blogului constă în faptul că ai un loc în care poți testa cele mai trăsnete idei și astfel poți vedea care rămâne în picioare. Dintre toate postările scrise pe blog, prima din acest capitol a generat cele mai rapide, cele mai vocale și cele mai nervoase reacții.

Dacă ai fi un terorist, cum ai ataca?

(STEVEN D. LEVITT – SDL)

TSA (Transport Security Administration) a anunțat recent că majoritatea restricțiilor privind conținutul bagajelor pentru călătoriile cu avionul vor rămâne în vigoare, deși a fost ridicată interdicția privind brichetele. Deși pare o nebunie să interzici oamenilor să treacă prin filtrul de securitate pastă de dinți, deodorant sau apă, nu a părut la fel de ciudată interzicerea brichetelor. Mă întreb dacă producătorii de brichete vor face lobby împotriva sau în favoarea acestei reguli. Pe de o parte, când se confiscă 22 000 de brichete în fiecare zi, e de bun augur pentru afacere; pe de altă parte, poate că mai puțini oameni vor cumpăra brichete, dacă nu le pot păstra în călătorii.

Aflând despre aceste reguli, mi-a încolțit următoarea întrebare: ce aş putea face ca să maximizez teroarea, dacă aş fi un terorist cu resurse limitate. M-aş gândi la ce inspiră într-adevăr teama. Gândul că ai putea fi victima unui atac stârneşte teama. Plecând de aici, aş dori să fac ceva ce pare că vizează pe oricine, chiar dacă probabilitatea de a face rău este foarte mică.

Oamenii tind să supraestimeze probabilitățile mici, astfel că frica generată de un act terorist este disproporționată de riscul efectiv.

De asemenea, aş dori să generez sentimentul că există o întreagă armată de teroriști, lucru ușor de realizat prin inițierea mai multor atacuri simultane, la intervale scurte de timp unele de altele.

În al treilea rând, dacă teroriștii nu insistă asupra misiunilor suicidare (nu îmi pot imagina altfel), ar fi optim să punem la punct un plan în care aceștia nu sunt uciși sau prinși, pe cât posibil, în acțiune.

În al patrulea rând, mi se pare logic să încerci să oprești comerțul, întrucât colapsul oferă oamenilor mai mult timp să mediteze la cât de speriați sunt.

În al cincilea rând, dacă dorești într-adevăr să vezi Statele Unite suferind, actul terorist trebuie să determine guvernul să legisfeze niște măsuri foarte costisitoare, pe o durată mai mare decât ar fi necesară scopurilor legii (presupunând că au avut un scop de la bun început).

Convingerea mea generală despre lume se rezumă la dictonul „cu cât mai simplu, cu atât mai bine“. Bănuiesc că același lucru se aplică și terorismului. Pornind de aici, cel mai bun plan terorist l-am auzit de la tatăl meu, după iureșul creat de lunetiștii din D.C., în 2002. Ideea de bază era să înnarmez douăzeci de teroriști cu mașini și puști, care să execute focuri la întâmplare, la ore prestabilite, în locuri de pe tot cuprinsul

țării – orașe mari, orașe mai mici, suburbiile etc. – și să își schimbe des locul. Nimeni nu va ști când și unde va fi următorul atac. Haosul va fi incredibil, mai ales că necesită atât de puține resurse. Ar fi extrem de dificil să îi înhați pe teroriști. Sigur că daunele nu ar fi ca în cazul detonării unei bombe nucleare la New York, însă este mult mai ușor să faci rost de o duzină de arme de foc decât de o armă nucleară.

Sunt convins că mulți cititori au idei și mai bune. Mi-ar plăcea să le aflu. Postarea lor pe acest blog ar fi o formă de ajutor în beneficiul serviciului public: presupun că mult mai mulți oameni care se opun și luptă împotriva terorismului citesc acest blog mai des decât teroriștii autentici. A aduce aceste idei la lumină înseamnă să contribui la capacitatea ofițerilor de informații de a lua în calcul și de a contracara astfel de scenarii înainte ca ele să se producă.

Această postare a fost publicată pe 8 august 2007, ziua în care Freakonomics a început să se numere printre blogurile găzduite de site-ul New York Times. În aceeași zi, într-un interviu pentru publicația The New York Observer, Dubner a fost întrebat de ce Freakonomics a fost primul blog extern selectat în lista celor de la Times. Răspunsul său a subliniat faptul că experiența sa de jurnalist l-a ajutat să înțeleagă foarte bine standardele și moravurile unei publicații: „Ei știu că nu am de gând să public vreun gen de fatwa pe blog“. S-a dovedit că postarea lui Levitt în care se solicitau idei pentru un atac terorist a fost luată ca atare. A stârnit niște reacții atât de inflamate, încât Times a închis comentariile după vreo câteva sute de replici. De pildă: „Cred că e o glumă. Idei pentru teroriști? Crezi că ești simpatic? Deștept? Ești un idiot“. Acest lucru l-a stârnit pe Levitt să încerce din nou, în ziua următoare:*

* Fatwa este opinia legală, sentința sau decretul emis de un lider islamist religios (n.t.).

Chiar în ziua în care blogul nostru a fost găzduit de *The New York Times*, am scris o postare care a stârnit cele mai multe mesaje pline de ură primite de la povestea avort-crimă, de acum zece ani.¹ Oamenii care îmi scriu nu se pot hotărî dacă sunt un cretin, un trădător sau ambele. Să mai încerc o dată.

O parte dintre răspunsurile nervoase m-au făcut să mă întreb ce crede americanul de rând despre rutina zilnică a teroriștilor. Eu cred că își storc creierii pentru planuri teroriste. Și trebuie să crezi că teroriștii sunt complet idioți dacă nu li s-a părut și lor, după împușcăturile cu lunetiști din Washington, D.C., că ideea unei strategii cu lunetiști ține foarte bine.

Este important de accentuat: există o gamă virtual infinită de strategii simple și accesibile teroriștilor. Faptul că au trecut șase ani de la ultimele atacuri teroriste importante în Statele Unite sugerează fie că teroriștii sunt incompetenți, fie că scopul lor nu este într-adevăr de a genera teroare. (Un factor separat este constituit de eforturile de prevenție prin acțiunile guvernului și monitorizarea respectării legii; îl voi analiza mai târziu.)

În multe dintre e-mailurile iritate primite, am fost somat să scriu o postare despre cum putem opri teroriștii. Dar răspunsul evident este dezamăgitor: dacă teroriștii se angajează în teroarea la scară mică, având la bază o tehnologie de calitate slabă, suntem neputincioși să îi oprim.

Așa stau lucrurile în Irak în momentul de față și, în mai mică măsură, în Israel. Aproape la fel au stat lucrurile cu IRA acum ceva vreme.

Așadar, ce putem face? Puși în fața acestei situații, americanii ar învăța cum să se adapteze la ea, așa cum au făcut și britanicii sau israelienii. Costul real al terorismului de mică

intensitate raportat la vieți umane este relativ mic, în comparație cu alte cauze ale morții, precum accidentele de mașină, atacurile de cord, omuciderea și suicidurile. Frica este cea care atrage cel mai mare cost.

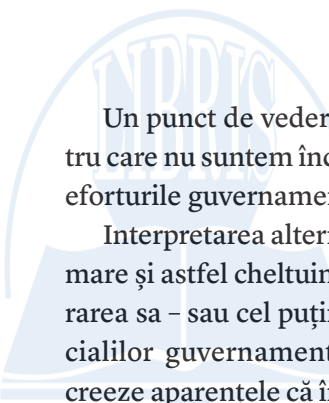
Așa cum în țările cu inflație galopantă oamenii s-au obișnuit repede cu situația, la fel se întâmplă și cu terorismul. Riscul real de a muri într-un atac terorist în timp ce călătorești cu autobuzul în Israel este mic – și astfel, așa cum au arătat Gary Becker și Yona Rubinstein, oamenii care merg mult cu autobuzul în Israel nu mai reacționează la amenințarea cu bombe. În aceeași ordine de idei, nici stimulentele financiare oferite șoferilor de autobuz în Israel nu este cine știe ce.²

În plus, cred că există câteva acțiuni prospective pe care trebuie să le facem. Dacă amenințarea este externă, un lucru bun ar fi să filtrăm persoanele cu risc crescut care intră în țară. Și asta e evident. Poate mai puțin evident ar fi să urmărim persoanele cu potențial de risc după ce intră în țară. Dacă cineva are o viză de student și nu este înscris la școală, de exemplu, atunci se impune să fie ținut sub observație.

Altă opțiune este cea adoptată de britanici: să punem camere peste tot. Acest lucru este foarte ne-american, probabil că ideea nu ar prinde. Nici nu știu dacă ar fi o investiție bună. Totuși, recente atacuri teroriste din Marea Britanie ne arată că aceste camere sunt utile cel puțin pentru identificarea atacatorilor.

Munca lui Robert Pape, colegul meu de la Universitatea Chicago, arată că cel mai puternic predictor al unui act terorist este ocuparea teritoriului unui grup.³ Din această perspectivă, a avea trupe americane în Irak nu este de natură să reducă terorismul – deși este posibil să servească altor scopuri.

Mă surprinde, în ultimul rând, că există două interpretări posibile ale situației noastre curente privind terorismul.

Un punct de vedere este următorul: principalul motiv pentru care nu suntem încă decimați de teroriști rezidă în faptul că eforturile guvernamentale anti-teroriste au fost un succes.

Interpretarea alternativă este că riscul terorii nu este atât de mare și astfel cheltuim în plus mult mai mult pentru contracararea sa – sau cel puțin așa pretindem. Pentru majoritatea oficialilor guvernamentali, există o presiune foarte mare, să creeze aparențele că încearcă mai degrabă să oprească terorismul decât acțiunile efective de a-l stopa. Șeful TSA nu poate fi scos vinovat dacă un avion este doborât de un lansator de rachete purtat pe umeri, dar dă de bucluc dacă un tub de pastă de dinți cu exploziv duce la prăbușirea unui avion. Prin urmare, se investește mai mult efort în problema pastei de dinți, chiar dacă este o amenințare mult mai mică.

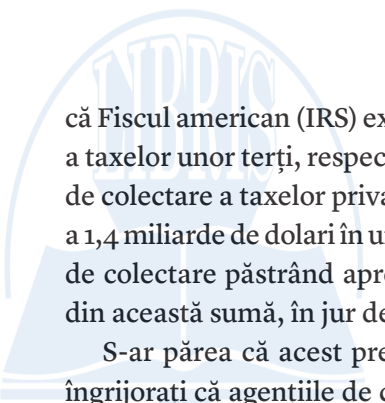
Similar, un tip de la CIA nu dă socoteală dacă are loc un atentat terorist; el/ea are de dat explicații doar dacă nu există vreun raport scris care detaliază posibilitățile unui astfel de atac, pe care altcineva trebuia să îl ia în serios, dar nu a făcut-o pentru că există atât de multe rapoarte cu astfel de recomandări.

Eu cred că al doilea scenariu – amenințarea teroristă nu este atât de mare – este și cel mai probabil. Dacă stăm și ne gândim puțin, este și scenariul optimist privind lumea din jur. Pe de altă parte, ideea asta încă atrage eticheta de idiot sau de trădător ori, poate, ambele.

Ce spuneți de un „război împotriva taxelor“?

(STEPHEN S. DUBNER – SJD)

David Cay Johnston, un analist excelent al *New York Times* în domeniul politicilor fiscale și a temelor de afaceri, relatează

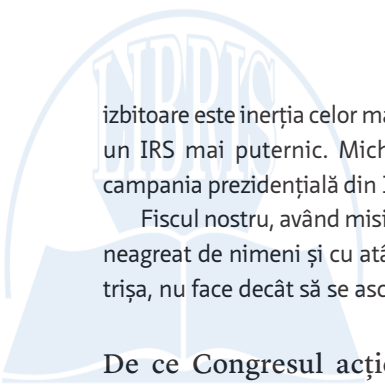
că Fiscul american (IRS) externalizează serviciul de recuperare a taxelor unor terți, respectiv agenții de colectare. „Programul de colectare a taxelor private are ca obiectiv aducerea la buget a 1,4 miliarde de dolari în următorii zece ani“, scrie el, „agențiile de colectare păstrând aproximativ 330 de milioane de dolari din această sumă, în jur de 22-24 cenți la fiecare dolar“.⁴

S-ar părea că acest preț este cam piperat. Oamenii vor fi îngrijorați că agențiile de colectare vor primi acces la istoricul lor financiar. Dar ce mă surprinde pe mine este faptul că IRS știe cine datorează banii și unde să îi găsească, dar că, în lipsa personalului suficient, nu își permite să colecteze. Așa că este nevoit să angajeze pe altcineva pentru sarcina asta, la un preț piperat.

Fiscul admite faptul că metoda colectării externe este mult mai scumpă decât colectarea internă. Fostul șef Charles O. Rossotti a afirmat odată în fața Congresului că, dacă Fiscul ar angaja mai mulți funcționari, „el ar putea să colecteze mai bine de 9 miliarde de dolari pe an și ar cheltui doar 296 de milioane de dolari, cam 3 cenți la fiecare dolar, pentru a atinge obiectivele“, scrie Johnston.

Chiar dacă Rossotti exagera, să zicem cam de cinci ori mai mult decât cifrele reale, guvernul tot ar fi în câștig dacă ar angaja mai mulți funcționari decât să subcontracteze unui terț care pretinde pentru sine 22% din suma colectată. Dar Congresul, care stabilește bugetul Fiscului, are reputația neștirbită de a nu oferi vreunei agenții mai multe resurse ca să își facă treaba. Am scris despre această temă într-un articol din *Times*:

O sarcină majoră a oricărui președinte al IRS (...) este să implore Congresul și Casa Albă pentru a obține resurse. Pe cât este de necesar apelul ca IRS să colecteze fiecare dolar datorat guvernului, pe atât de

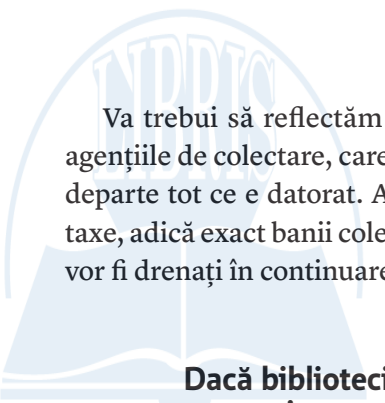

izbitoare este inerția celor mai mulți politicieni care refuză să solicite un IRS mai puternic. Michael Dukakis a propus acest lucru în campania prezidențială din 1988 și, ghinion, nu prea a avut succes.

Fiscul nostru, având misiunea de a pune în aplicare un cod fiscal neagreat de nimeni și cu atât de multe scăpări, încât oricine poate trișa, nu face decât să se ascundă după cireș.⁵

De ce Congresul acționează astfel? Nu este exclus ca reprezentanții noștri să fie atât de pasionați de istorie și atât de impregnați de spiritul republicii noastre, încât își amintesc mult prea bine Boston Tea Party și sunt înfricoșați de o posibilă revoltă a populației dacă ar apăsa prea tare pedala respectării taxelor. Dar rețineți că vorbim despre achitarea taxelor aici, care este misiunea IRS, și nu despre legea privind taxele, care ține de responsabilitatea Congresului. Cu alte cuvinte, Congresul decide nivelul taxării așa cum dorește; în schimb, nu dorește să fie perceput că-i sprijină pe tartorii care trebuie să iasă din birouri ca să colecteze dolarii din taxe.

Așa că poate se impune să redefinească efortul de a aduna toți banii datorăți din taxe. Întrucât Congresul aprobă atât de mulți bani pentru Războiul împotriva Terorii și pentru Războiul împotriva Drogurilor, poate că a venit vremea să lanseze un Război privind Taxele sau, mai bine zis, un Război împotriva Eludării Taxelor. Ce s-ar întâmpla dacă ar diaboliza atât de intens evitarea taxelor, accentuând faptul că „prăpastia fiscală” se corelează cu mărimea bugetului federal: ar fi mai acceptabil politic să ofere IRS resursele de a colecta banii datorăți? Poate ar lansa o campanie privind trișarea taxelor folosind mesaje pe cutiile de lapte, pliante în căsuțele poștale, poate chiar și la show-ul *America's Most Wanted*. Ar fi o găselniță de efect? Un Război împotriva Eludării Taxelor bine gândit ar rezolva chestiunea?

Va trebui să reflectăm asupra delegării sarcinii IRS către agențiile de colectare, care vor strânge ceva bănuți, dar nici pe departe tot ce e datorat. Adică, o grămadă de bani – bani din taxe, adică exact banii colectați de la indivizii care nu trișează – vor fi drenați în continuare.

Dacă bibliotecile publice nu ar exista, ai putea să deschizi una?

(SJD)⁶

Mâna sus dacă urăști bibliotecile!

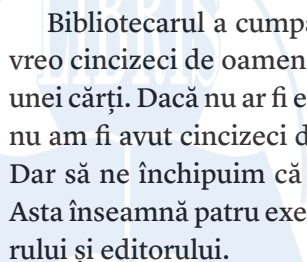
Mda, așa credeam și eu. Cine ar putea detesta bibliotecile?

O sugestie: editurile de carte. Probabil că mă înșel în privința asta, dar, dacă vă pasionează cărțile, ascultați-mă până la capăt.

M-am întâlnit recent cu oameni din breasla editorilor. Una dintre persoanele de la masă tocmai se întorsese de la o conferință națională a bibliotecarilor, unde participase cu scopul precis de a-și vinde colecția de cărți unui număr cât mai mare de bibliotecari. Spunea că au participat aproximativ douăzeci de mii de bibliotecari; a adăugat că, dacă ar fi bătut palma pentru achiziția de cărți cu o rețea mare de biblioteci, de exemplu Chicago sau New York, asta ar fi însemnat o vânzare de vreo câteva sute de copii, pentru că rețeaua de biblioteci pune în circuit câteva copii din fiecare carte.

Senzațional, nu-i așa?

Ehhh... poate că nu. Există o nemulțumire comună în tagma scriitorilor. Vine cineva la tine la o sesiune de autografe și îți spune: „Mi-a plăcut atât de mult cartea dvs., o am de la bibliotecă și le-am spus prietenilor mei să meargă și ei la bibliotecă!”. Și scriitorul se gândește: „Oh, mulțumesc, dar de ce nu ați cumpărat-o?”.

Bibliotecarul a cumpărat, bineînțeles, cartea. Să zicem că vreo cincizeci de oameni vor citi acea copie de-a lungul vieții unei cărți. Dacă nu ar fi existat cartea la bibliotecă, în mod cert nu am fi avut cincizeci de oameni care ar fi cumpărat cartea. Dar să ne închipuim că doar cinci oameni ar fi cumpărat-o. Asta înseamnă patru exemplare pierdute din vânzările scriitorului și editorului.

Mai există și un alt punct de vedere, desigur. S-ar putea obiecta că, pe termen lung, în afară de copiile intrate în rafturile bibliotecilor, acestea cresc vânzările de carte, din cel puțin trei considerente:

1. Bibliotecile pregătesc tinerii să devină cititori; acești cititori, la maturitate, vor cumpăra cărți.
2. Bibliotecile mijlocesc întâlnirea cititorilor cu autori pe care altminteri nu i-ar fi citit; cititorii pot cumpăra cărți de același autor, poate chiar aceeași carte pentru a o deține acasă.
3. Bibliotecile contribuie la o cultură generală a lecturii; în absența ei, am avea mai puține discuții, critici și recenzii de carte, ceea ce ar avea drept consecință o reducere a vânzărilor de carte.

Întrebarea pe care o am în minte este următoarea: dacă nu ar fi existat astăzi bibliotecile publice și cineva ca Bill Gates și-ar propune să le înființeze în orașe și metropole de-a lungul Statelor Unite (așa cum a făcut Andrew Carnegie), ce s-ar întâmpla?

Eu presupun că am asista la o reticență uriașă din partea editorilor de carte. Având în vedere dezbaterea actuală despre drepturile de proprietate intelectuală, vă puteți imagina că

editorii moderni vor fi de acord să vândă o copie a cărții lor și, ulterior, să permită autorului ca un număr nelimitat de străini să o împrumute?

Mă îndoiesc. Poate vor ajunge la un acord de folosire: cartea costă 20 de dolari pentru a intra în proprietatea cuiva, cu un plus de 2 dolari pe an corespunzător fiecărui an care se scurge după primul an de distribuție. Sunt convins că se pot imagina multe alte aranjamente posibile. La fel de convins sunt că sistemul de biblioteci ar arăta cu totul altfel dacă ar fi reconstruit de la zero începând de azi, asemenea multor altor sisteme care evoluează în timp.

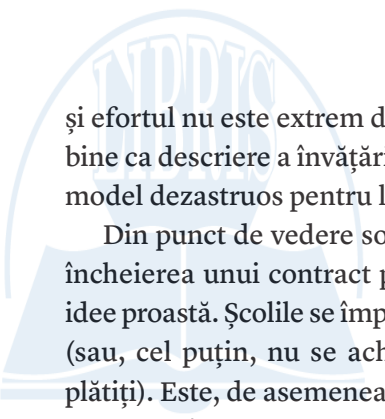
Să eliminăm contractele pe perioadă nedeterminată din universități (și al meu)⁷

(SDL)

Timpu! contractelor pe termen nedeterminat pentru profesorii de economie a trecut, de bună seamă, chiar dacă a existat la un moment dat un context în care ele erau necesare. Același lucru se poate spune și despre alte discipline, cu atât mai apăsător pentru profesorii de liceu și școală elementară.

Ce oferă un contract pe perioadă nedeterminată? Distorționează eforturile indivizilor astfel încât să aibă stimulente foarte puternice la debutul carierei lor (și, prin urmare, să muncească asiduă la început) și stimulente extrem de slabe după accederea, pe termen nelimitat, la o poziție universitară (astfel că vor munci mult mai puțin, în medie).

S-ar putea imagina o serie de modele în care această structură de interese poate părea rezonabilă. De pildă, dacă cineva este nevoit să dobândească foarte multe informații pentru a deveni competent, iar apoi această cunoaștere nu se primează

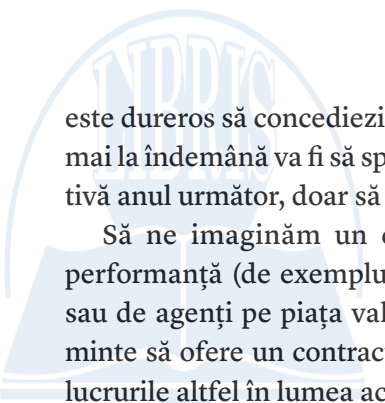

și efortul nu este extrem de important. Modelul ar funcționa bine ca descriere a învățării mersului pe bicicletă, dar este un model dezastruos pentru lumea academică.

Din punct de vedere social, a oferi stimulente slabe după încheierea unui contract pe perioadă nedeterminată pare o idee proastă. Școlile se împiedică de angajați care nu fac nimic (sau, cel puțin, nu se achită de sarcinile pentru care sunt plătiți). Este, de asemenea, o idee proastă să oferi stimulente puternice înainte de contractul pe termen nelimitat – chiar și fără acestea, personalul debutant din universități este oricum puternic motivat să muncească din greu pentru o carieră.

Ideea că un contract pe perioadă nedeterminată protejează cercetătorii care abordează teme nepopulare din punct de vedere politic mi se pare ridicolă. Deși îmi pot imagina astfel de situații, este de dorit să rămânem ancorați în realitate, pentru a vedea cazuri reale și relevanța lor. Contractul pe perioadă nedeterminată protejează foarte bine cercetătorii care nu muncesc sau care muncesc în dorul lelii, însă există în disciplina economiei vreo temă excelentă și, în același timp, atât de controversată încât să ducă la concedierea unui profesor? Pentru asta s-au inventat piețele. Dacă o instituție concediază un membru al corpului profesoral doar pentru că abordarea sau politica ei/lui nu sunt agreate, vor exista alte școli care vor dori să o/îl angajeze. De pildă, știm câteva exemple de acum câțiva ani, când economiști care au fabricat date, sau care au fraudat fonduri, au reușit apoi să găsească slujbe bunicele.

Un beneficiu ascuns al contractului pe termen nelimitat este că îndeplinește funcția unui mecanism prin care departamentele pot să îi concedieze pe mediocri. Costul de a nu concedia după evaluare este mai mare când reglementările privind contractul pe termen nelimitat rămân în vigoare. Dacă

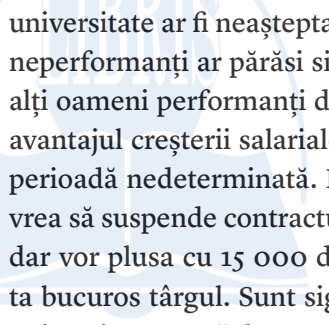

este dureros să concediezi oameni fără contract nelimitat, cel mai la îndemână va fi să spui că vei concedia persoana respectivă anul următor, doar să nu o faci niciodată.

Să ne imaginăm un context în care ești interesat de performanță (de exemplu, într-o echipă de fotbal american sau de agenți pe piața valutară). Nu i-ar trece nimănui prin minte să ofere un contract pe termen nelimitat. De ce ar sta lucrurile altfel în lumea academică?

Situația ideală ar fi dacă toate școlile s-ar coordona și ar renunța la contractul pe perioadă nedeterminată în același timp. Poate că departamentele le-ar oferi uscăturilor un an sau doi pentru a demonstra că își merită slujba înainte de a-i concedia. Unii încurcă-lume ar pleca sau ar fi concediați. Restul economiștilor din generația contractului pe perioadă nedeterminată ar începe să lucreze mai asiduu. Opinia mea este că salariile și mobilitatea slujbelor nu ar varia foarte mult.

În lipsa unei decizii comune a tuturor școlilor de a abandona contractele pe perioadă nedeterminată, ce s-ar întâmpla dacă doar o școală ar decide unilateral să renunțe la contractul nelimitat? Cred că școala respectivă nu ar fi deloc într-un impas. În lipsa unei plase de siguranță sub forma contractului nelimitat, va fi nevoie ca facultatea să plătească ceva în plus pentru a păstra personalul într-un astfel de departament. Valoarea contractului nelimitat, un lucru important de subliniat, este invers corelată cu abilitățile dumneavoastră. Dacă sunteți mult peste medie, riscul este zero în ipoteza abandonării contractului pe perioadă nedeterminată. Așa se face că va fi nevoie de o ușoară creștere salarială pentru oamenii cu adevărat buni, în vreme ce economiștii slabi neproductivi vor solicita compensații financiare mult mai mari pentru a rămâne într-un departament fără contract pe perioadă nedeterminată. Consecințele pentru o

universitate ar fi neașteptat de benefice, întrucât toți oamenii neperformanți ar părăsi sistemul, oamenii buni ar rămâne și alți oameni performanți de la alte universități ar veni pentru avantajul creșterii salariale oferit de școala fără contracte pe perioadă nedeterminată. Dacă Universitatea mi-ar spune că vrea să suspende contractul meu pe perioadă nedeterminată, dar vor plusa cu 15 000 de dolari la salariul meu, aș accepta bucuros târgul. Sunt sigur că și alții ar face la fel. Când o universitate scapă de un membru neproductiv, cu contract pe termen nelimitat, se găsesc resurse pentru a recompensa alți zece profesori doar din economiile făcute.

De ce însoțitorii de zbor nu primesc bacșiș?

(SJD)

Să ne gândim la toate serviciile unde oamenii primesc în mod curent bacșiș: portarii de la hotel, șoferii de taxi, chelnerii și chelnerițele, oamenii care manevrează bagajele la linia pentru îmbarcare prioritară, uneori chiar și picolii de la Starbucks. Dar nu și însoțitorii de zbor. De ce nu?

Poate pentru că știți că ei câștigă relativ bine și nu au nevoie de gratificații. Poate se crede despre ei că aparțin unei categorii de angajați cu salariu, care nu ar trebui să accepte bacșișuri din anumite motive. Poate că, în realitate, chiar le este interzis să accepte bacșișuri din motive întemeiate. Poate că are vreo legătură cu perioada când însoțitorii de zbor erau preponderent femei și pasagerii erau bărbați și schimbul de bani la finalul zborului ar fi ridicat anumite întrebări privind ce anume din conduita stewardeselor era de fapt recompensat,

dat fiind folclorul mistic (sau mitic?) privind businessmeni amorezi și stewardese roșcate.

Cu toate acestea, mi se pare foarte ciudat că atât de mulți oameni din economia serviciilor care îndeplinesc funcții similare sunt gratificați, spre deosebire de însoțitorii de zbor, Mai ales că ei muncesc sârguincios pentru atât de multe persoane, făcând ture dus-întors cu băuturi, perne, căști etc. Da, știi că mulți oameni sunt nemulțumiți de experiența călătoriei cu avionul în zilele noastre și știi că uneori însoțitorii de zbor sunt din cale-afară de nesuferiți, dar cei mai mulți dintre ei, o spun din experiență proprie, își fac treaba foarte bine, adesea în circumstanțe neprielnice.

Nu pledez aici să adăugăm încă o categorie la personalul din sfera serviciilor care primește bacșiș. Însă mi se pare ciudat că nu primesc gratificații, dat fiind că am călătorit extrem de des în ultima vreme și am văzut cât de mult muncesc însoțitorii de zbor. Nu am remarcat niciodată pe cineva oferind un bacșiș însoțitorului de zbor. Când am întrebat dacă au primit vreodată un bacșiș, persoanele cu care am vorbit în ultimele cinci zboruri mi-au replicat că nu, niciodată. Reacțiile lor la întrebările mele s-au dovedit a fi amestecate, unii și-au exprimat nădejdea, alții, perplexitatea.

M-am gândit să strecor pur și simplu un bacșiș, în zborul spre casă de astăzi, fără să mai pun nicio întrebare, și să văd ce se întâmplă.

Actualizare: Am încercat și nu am reușit. „Un însoțitor de zbor nu este o chelneriță“, mi s-a spus atât de răspicat, încât m-am simțit teribil de stânjenit pentru tentativa de a fi pus bani în mâna femeii.

Doriți o soluție pentru aglomerația rutelor aeriene din New York?

Închideți LaGuardia

(SJD)

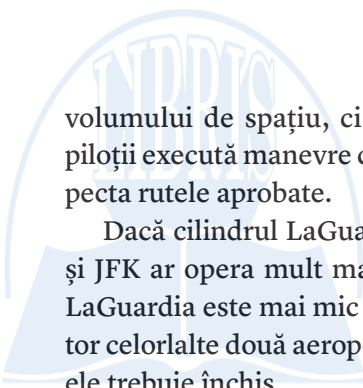
Ministerul Transporturilor tocmai a anulat planul de a scoate la licitație pistele de decolare și aterizare de la cele trei aeroporturi din New York. Ideea era să folosim ingeniozitatea pieței pentru a diminua aglomerația existentă, dar, confrunțați cu protestele din industrie (și cu amenințări legale), noul ministru al transporturilor a suspendat licitația.

„Căutăm în continuare soluții pentru problema aglomerației avioanelor în zona New York“, afirmă LaHood. „Voi discuta în lunile de vară cu toți actorii implicați din companii, aeroport și asociațiile de beneficiari, precum și cu oficiali aleși, pentru a găsi cele mai bune soluții“, a completat LaHood.

Se știe că JFK, Newark-Liberty și LaGuardia, cele trei mari aeroporturi care deserveșc New Yorkul, sunt bine-cunoscute pentru problemele aglomerației și întârzierilor. Dat fiind că New Yorkul este un nod atât de important pentru traficul aerian, întârzierile de aici afectează traficul de peste tot.

În timpul unei întârzieri pe aeroportul LaGuardia, am început o discuție cu un pilot aflat în timpul liber, angajat la o mare companie de zbor, extrem de informat pe orice subiect legat de zborurile civile. Când l-am întrebat ce crede despre aglomerația din New York, mi-a răspuns că soluția este simplă: închiderea aeroportului LaGuardia.

Problema, mi-a explicat, este că spațiul aerian pentru fiecare aeroport se extinde spre cer în formă cilindrică, deasupra terenului fiecărui aeroport. Din pricina proximității relative, cei trei cilindri de spațiu aerian se influențează reciproc destul de mult, astfel încât aglomerația se produce nu din perspectiva

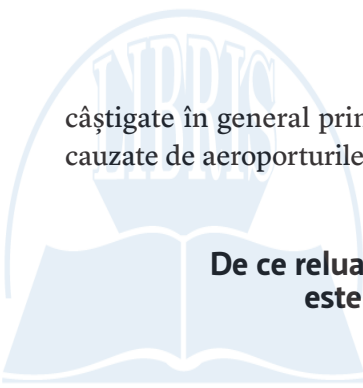
volumului de spațiu, ci mai degrabă din cauza faptului că piloții execută manevre complicate în mod inutil pentru a respecta rutele aprobate.

Dacă cilindrul LaGuardia ar fi eliminat, spune el, Newark și JFK ar opera mult mai liber și, dat fiind că traficul de pe LaGuardia este mai mic decât traficul concurent corespunzător celorlalte două aeroporturi, atunci este evident care dintre ele trebuie închis.

Dar avem o problemă: LaGuardia este aeroportul preferat de oamenii cu cea mai mare putere politică în New York, întrucât se află la mică distanță de Manhattan. Așadar, pe termen scurt, acest lucru nu pare foarte probabil. Dar dacă s-ar lua această decizie, coșmarul traficului aerian din New York ar fi uitat și am regăsi plăcerea călătoriei cu avionul.

Trebuie să recunosc că LaGuardia este aeroportul meu preferat, deoarece locuiesc în Manhattan și ajung cam în cincisprezece minute. Pe de altă parte, este mai puțin plăcut și confortabil decât JFK și Newark, dacă mă gândesc la orice alte aspecte.

Aș fi primul să pun umărul la eliminarea aeroportului LaGuardia, dacă, am obține astfel o ameliorare a traficului aerian pentru tot New Yorkul. Să presupunem că, la fel ca orice alt călător newyorkez, irosesc vreo treizeci de minute, în medie, la fiecare sosire și plecare în oricare din cele trei aeroporturi. (Estimarea este sub durata reală.) Asta înseamnă o oră întârziere pentru fiecare călătorie încheiată. Dacă aș fi nevoit să merg la Newark sau JFK pentru fiecare zbor, ar fi aproape o oră în plus pentru transportul dus-întors spre aeroport – deci, dacă nu ar fi întârzieri, timpul alocat ar fi același. Oricine locuiește mai aproape de unul din cele două aeroporturi ar beneficia de o economie de timp și mai mare. Apoi, nu ar trebui să omitem din lista avantajelor timpul și productivitatea

câștigate în general prin eliminarea întârzierile inevitabile, cauzate de aeroporturile din New York.

De ce reluarea recrutării militare este o idee stupidă

(SDL)

Un articol mai lung din revista *Time* poartă titlul „Reluarea recrutării: panaceu greșit”.⁸

Milton Friedman probabil că se întoarce în mormânt doar la simpla sugestie a recrutării militare. Dacă problema este că ne lipsesc tineri voluntari care să lupte în Irak, există două soluții rezonabile: 1) scoaterea trupelor din Irak; sau 2) compensarea soldaților astfel încât să fie de acord cu înregimentarea.

Ideea că recrutarea oferă o soluție rezonabilă este complet depășită. În primul rând, selectează oamenii „nepotrivii” în armată – oameni care fie nu sunt interesați de viața militară, nici nu sunt pregătiți pentru ea, fie oameni care țin să facă cu totul altceva. Dintr-o perspectivă economică, acestea sunt toate motivele decente pentru a nu dori să intri în cazarmă. (Înțeleg că există și alte perspective – un sentiment al datoriei sau al obligației față de propria țară –, dar dacă o persoană simte astfel, acest lucru va fi luat în calcul ca parte a interesului pentru viața militară.)

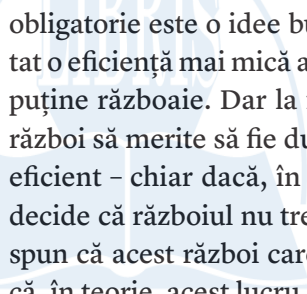
Piețele sunt instrumente eficiente prin care oamenii sunt distribuiți acolo unde este nevoie de ei. Acest lucru este posibil prin intermediul salariilor. De aceea, ar trebui să le plătim soldaților americani un salariu echitabil pentru a compensa riscurile asumate de aceștia. Recrutarea este, în esență, o taxă extrem de mare și presantă asupra celor recrutați. Teoria

economică ne spune că atingerea obiectivelor în acest mod este o soluție extrem de ineficientă.

Criticii vor afirma că a trimite tineri dezavantați economic pentru a muri în Irak este inerent injust. Deși sunt de acord că este injust că unii se nasc bogați și alții săraci, dată fiind polarizarea veniturilor din această țară, trebuie să ai o părere foarte proastă despre capacitatea decizională a recruților militari pentru a susține teza că recrutarea obligatorie este mai rezonabilă decât armata voluntară. Date fiind opțiunile existente, bărbații și femeile care se alătură armatei fac această alegere având la îndemână multe alte opțiuni. Recrutarea poate fi văzută ca o încercare de a reduce inegalitatea; dar, într-o lume plină de inegalități, a permite oamenilor să aleagă propriul drum este mai bine decât a le dicta ce să facă. Pentru a ilustra acest lucru, Armata oferă 20 000 de dolari bonus de „instalare“ celor dispuși să înceapă antrenamentul de bază în termen de 30 de zile de la semnarea contractului. (Acest bonus are legătură cu faptul că Armata a atins pragul lunar de recrutare prima dată după o lungă perioadă.)

Ar fi și mai bine dacă Guvernul ar fi constrâns să plătească salarii echitabile pe timp de conflict – adică plata celor aflați în teatre cu operațiuni militare să fie determinată cu instrumente de piață și soldații să poată decide dacă părăsesc teatrul de operațiuni, așa cum se întâmplă cu slujbele. Dacă lucrurile ar sta astfel, costurile guvernului ar crește amețitor și ar reflecta mai fidel costurile războiului, deschizându-se astfel calea unei analize dacă beneficiile acțiunii militare precumpănesc asupra costurilor.

Criticii mai pot obiecta că noi nu am fi în Irak, dacă am avea mai mulți albi-caucazieni bogați în rândurile armatei. Probabil că este adevărat, dar nu înseamnă automat că recrutarea

obligatorie este o idee bună. Recrutarea ar avea drept rezultat o eficiență mai mică a conflictelor, ceea ce ar însemna mai puține războaie. Dar la fel de bine se poate întâmpla ca un război să merite să fie dus până la capăt, dacă poate fi purtat eficient – chiar dacă, în cazul că se dovedește ineficient, se decide că războiul nu trebuie inițiat. Ca să fiu și mai clar, nu spun că acest război care merită purtat, fără rezerve ci doar că, în teorie, acest lucru ar putea fi adevărat.

Ca dezbatere secundară, nicisistemul actual de a păstra rezerviștii nu pare o soluție bună. În esență, guvernul plătește prea mult rezerviștii când nu este nevoie de ei și prea puțin când într-adevăr sunt solicitați. În acest model, riscurile sunt transferate de la guvern înspre rezerviști. Din punct de vedere economic, un astfel de rezultat nu are niciun sens, pentru că indivizii nu ar trebui să accepte sau le displac riscurile. În mod ideal, ar fi de dorit un sistem în care remunerația rezerviștilor este foarte mică pe timp de pace și suficient de mare pe timp de război, astfel încât să fie indiferenți dacă sunt înrolați sau nu.

O propunere freakonomică pentru a ajuta Sistemul Național de Sănătate britanic (NHS)

(SDL)

În primul capitol din cartea noastră, *Gândește ca un trăsnet*, povestim o întrunire nereușită pe care Dubner și cu mine am avut-o cu David Cameron, cu puțin timp înainte de a fi ales premier în Marea Britanie. (Pe scurt, am glumit cu Cameron despre aplicarea principiilor propuse de el pe tema sănătății la problema parcului de automobile; apoi ne-am însușit lecția că nu se fac glume cu premierii!)

Povestea a enervat câțiva oameni, inclusiv un economist-blogger, Noah Smith, care a criticat perspectiva noastră și a apărât NHS.⁹

Ar trebui să încep prin a spune că nu am nimic împotriva NHS și că aș fi ultimul care să ia apărarea sistemului american. Oricine m-a auzit vorbind despre Obamacare știe că nu sunt deloc un susținător al programului și nu am fost vreodată.

Nu trebuie să ai o credință oarbă în piețe sau să fii vreun geniu pentru a recunoaște că, atunci când nu le ceri oamenilor să plătească pentru ceva (inclusiv pentru asistența medicală), ei vor consuma prea mult. Dacă americanii ar trebui să plătească din propriul buzunar prețurile nebunești stabilite de spitale pentru servicii, garantez că am avea un procent mult mai mic cheltuit la sănătate. Desigur, același lucru ar fi valabil și în Marea Britanie.

Smith își încheie critica scriind:

Nu cred că Levitt are un model. Are doar un mesaj simplu („toate piețele sunt la fel”) și o prejudecată puternică în acest mesaj.

Poate Smith nu este la curent cu ideea exprimată în *Gândește ca un trăsnit*, dar noi chiar avem un model pentru NHS. Și, într-adevăr, i-am propus acel model echipei lui Cameron, după ce acesta a părăsit întruinirea.

Modelul este admirabil de simplu.

Pe 1 ianuarie în fiecare an, guvernul britanic va trimite un cec de 1 000 de lire fiecărui rezident britanic. Ei pot face absolut orice cu banii, însă, dacă sunt prudenți, ar putea să îi pună deoparte pentru a acoperi din buzunar costurile îngrijirii medicale. În sistemul meu, indivizii plătesc din buzunar 100% pentru cheltuielile de sănătate până la pragul de 2 000 de lire sterline și 50% din costurile cuprinse între 2 000 și 8 000 de

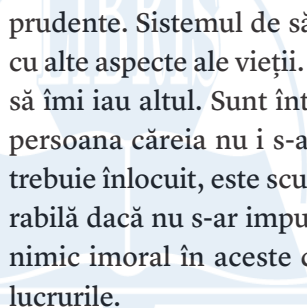
lire sterline. Guvernul plătește toate cheltuielile care depășesc suma de 8 000 de lire pe an.

Din perspectiva unui cetățean, scenariul cel mai bun ar fi să nu apeleze la îngrijire medicală, rămânând astfel cu 1 000 de lire net. Mai bine de jumătate dintre rezidenții britanici ar folosi în scopul îngrijirii medicale mai puțin de 1 000 de lire pe an. Scenariul cel mai defavorabil pentru un individ ar fi cel în care consumă mai mult de 8 000 de lire pe îngrijire medicală, astfel încât el/ea are 4 000 de lire sub linia roșie de bonitate (el/ea cheltuie 5 000 de lire pe sănătate, dar suma este echilibrată de cadoul de 1 000 de lire de la începutul anului).

Dacă reiese că beneficiarii sunt receptivi la prețuri (respectiv dacă se aplică principiul elementar al economiei și curba de cerere coboară), totalul cheltuit pe asistență medicală va scădea. În simulările efectuate la *The Greatest Good*, firma noastră de consultanță, estimăm că, în total, costurile de sănătate pot fi diminuate cu aproximativ 15 procente. Asta înseamnă o scădere de aproape douăzeci de miliarde de lire. Scăderea se datorează următorilor factori: a) competiția va avea ca efect probabil creșterea eficienței și b) consumatorii vor renunța la serviciile medicale de calitate slabă cu care suntem obișnuiți acum, doar pentru că serviciile vor fi gratuite.

Toți rămânem asigurați împotriva bolilor severe, cu uriașe costuri de spitalizare.

Vor fi pierzători și câștigători, la fel ca în oricare alt program guvernamental. Majoritatea britanicilor vor fi mai bine îngrijiți în scenariul imaginat mai sus, însă aceia care au nevoie să cheltuie mai mult pe îngrijirea sănătății într-un an anume vor fi într-o situație mai defavorabilă. Lucrul acesta se explică prin faptul că sistemul propus oferă doar asigurare parțială – care conservă stimulentele consumatorilor de a face alegeri

prudente. Sistemul de sănătate ar imita astfel ce se întâmplă cu alte aspecte ale vieții. Când mi se strică televizorul, trebuie să îmi iau altul. Sunt într-o situație mai defavorabilă față de persoana căreia nu i s-a stricat televizorul. Când acoperișul trebuie înlocuit, este scump și sunt într-o situație mai defavorabilă dacă nu s-ar impune schimbarea acoperișului. Nu este nimic imoral în aceste circumstanțe; pur și simplu așa stau lucrurile.

Există, fără îndoială, multiple îmbunătățiri care pot fi aduse acestei simple propuneri. De exemplu, la început de an, plata făcută oamenilor în vârstă ar trebui să fie mai substanțială decât pentru segmentul mai tânăr. Poate că plata ar trebui să fie mai mare și pentru cei care suferă de boli cronice etc.

Nu am nicio idee dacă acest tip de plan ar fi viabil politic, însă am realizat câteva chestionare informale cu electoratul britanic. De fiecare dată când iau taxiul în Londra întreb șoferul dacă ar fi în favoarea propunerii mele. Poate și politețea joacă un rol aici, însă aproape 75% dintre taximetriști spun că ar prefera planul meu față de sistemul curent.

În cazul ăsta, poate e timpul unei noi audiențe cu prim-ministrul...

O alternativă la democrație?

(SDL)

Toată lumea este absorbită de politică, dat fiind că alegerile prezidențiale din America bat la ușă. Spre deosebire de majoritatea oamenilor, economiștii sunt mai degrabă indiferenți față de vot.¹⁰ Din perspectiva unui economist, probabilitatea ca un vot individual să influențeze rezultatul alegerilor este extrem